

KLUB PRAVNIKA GRADA ZAGREBA

142. TRIBINA – 18. LIPNJA 2009.

JE LI TRADICIONALNI SUSTAV RJEŠAVANJA SPOROVA U KRIZI?

J. Barbić:

Kolegice i kolege, ovo je 142 tribina kojom navršavamo 16 godina da se svake godine ovdje sastajemo i raspravljamo o aktualnim temama. Današnja tema je također vrlo aktualna. Zanimljiv je njezin naziv. Je li tradicionalni sustav rješavanja sporova u krizi? Naslov koji već sugerira i odgovor. Raspravljali smo puno o pravosuđu, ali sada ćemo baš o funkcioniranju pravnog sustava i rješavanja sporova. Znate kakva je situacija bila prije nekoliko godina. U sudovima je bilo oko 1, 600.000 predmeta. Danas je to 850, 860. Broj se znatno smanjio. Pravid nije mali. Zapravo ono što imamo s trajanjem sporova vrlo je problematično. Ono što je posebno nezgodno je da kod nas sporovi mogu trajati a ko ide sve uredu u trgovačkim stvarima oko 5-6 godina dok se sve riješi. Ako postoji revizija onda dolazi nevolja, ide se na Ustavni sud pa onda 4 godine nakon toga jer toliko treba da Ustavni sud kaže šalili smo se idemo na početak. To je vrlo nezgodno za pravnu sigurnost. To dovodi u pitanje institut pravomoćnosti. Sve je jako nezgodno i Ustavni sud koji ima preko 8.000 predmeta zaostataka doći će do radikalne promjene i te stvari će se značajno promijeniti. Vratimo se na našu temu. Ustavni sud je izvan toga. Ono što nas zanima je je li tradicionalni sustav rješavanja sporova u krizi. Mislim da nismo mogli naći boljeg sugovornika. To je kolega Srđan Šimac, sudac Visokog trgovačkog suda koji se mnogo bavi s alternativnim rješavanjem sporova. Iznijet će nam zanimljivo gledanje o tome što se može napraviti u sustavu rješavanja sporova i kakav je taj tradicionalni sustav danas i kako funkcionira. Ni druge zemlje ne mogu se baš jako pohvaliti da to baš jako funkcionira tako da ne mislite da smo mi izuzetak, ali da nije dobro – nije. Kolega Šimac, imate riječ pa ćete to objasniti bolje od mene.

S. Šimac:

Kolega Vanja Bilić mi je prije početka mog izlaganja sugerirao da možda s obzirom na vrijeme i dan u koji se održava današnja tribina, riješimo brzo sve nedoumice i da započnemo i dovršimo tribinu s „da“ kao odgovorom na pitanje iz naslova tribine i da potom odemo svojim kućama. Kao što je nedvojbeno da samo se našalili oko ovog pitanja tako je i nedvojbeno da odgovor na njega glasi jedno veliko „Da!“.

Pitanje iz naslova tribine je u određenoj mjeri ciljano provokativno i kako su tribinu organizirali pravnici, upravo je njima i namijenjena. S obzirom na to da su svi prisutni pravnici, slobodno možemo reći da se nalazimo na domaćem terenu i da zato možemo otvoreno razgovarati.

Kako je rekao naš profesor Barbić, kriza iz naslova naše teme nije hrvatska izmišljotina. Državni sudski sustavi stari su nekoliko stotina godina i jednostavno više ne mogu udovoljiti zahtjevima modernog vremena. Upravo zbog toga što tradicionalni sustav rješavanja sporova više ne može slijediti interese njegovih korisnika, zavladao je opće nezadovoljstvo na strani svih njegovih korisnika. U tom općem nezadovoljstvu, mi pravnici, kao neposredni korisnici tog sustava, čije korištenje predstavlja naš svakodnevni posao, nismo iznimka, ma koliko mislili ili osjećali suprotno.

Želja mi je da vas danas na neki način pomalo isprovociram ne bi li pokušali zajedno uočiti ili osvijestiti neke pojavnosti naše profesije koje su nam svima zapravo veoma dobro poznate i s kojima se doslovce svakodnevno suočavamo. Želja mi je da kroz ovo izlaganje i kroz diskusiju o ovoj vrućoj temi, pokušamo zajedno naći rješenja koja bi vodila pozitivnim promjenama.

Danas vlada veoma snažna negativne percepcija javnosti o pravnoj profesiji. Prije svega je usmjerena na pravnike praktičare, suce i odvjetnike, a potom istina mnogo manje, i na korporativne pravnike, i druge pravne stručnjake. Mi pravnici iskazujemo priličnu upornost u zatvaranju naših očiju pred tom temom i zapravo nikako ne iskazujemo spremnost da se s njom pozabavimo. Moja zadaća je danas podsjetiti nas na to da je u našem sustavu nešto „trulo“ ma koliko se možda radilo o prejakoj riječi upotrijebljenoj za ovu svrhu. Upitajmo se zajedno što to mi sami možemo napraviti da izmijenimo ovu negativnu percepciju i da zaslužimo ugled u društvu koji nam pripada, i da konačno sve oko sebe učinimo zadovoljnim s onim što svakodnevno radimo, uključujući i zadovoljstvo nas samih našim osobnim radom.

Upućujem na nekoliko izvrsnih rečenica iz članka profesora Alana Uzelca, na engleskom jeziku, po nazivom „Reforma mediteranskog parničnog postupka.“ Sadržaj članka jasno upućuje koje je i hrvatski parnični postupak sastavni dio tog svojevrsnog mediteranskog „štih.“ Nekoliko zaključaka čini mi se iznimno dobro opisuju attribute našeg sustava ili našeg parničnog postupka općenito: relativno odsustvo svakog interesa za zadovoljenje stvarnih potreba svakog korisnika sudskog sustava; stalna orijentacija prema prošlosti; želja za očuvanjem *status quo* i snažni otpor bilo kakvoj reformi te

iznimno velika nesklad između percepcije pravnikâ o sebi i o svojoj profesiji i percepcije javnosti o pravnoj profesiji i pravnicima. Profesor Uzelac u članku još naglašava kako je naše pravosuđe zapravo godinama izloženo čitavom nizu reformi, koje to zapravo nisu. Članak je veoma dobar. Ne znam je li objavljen na hrvatskom jeziku i prava je šteta ako nije.

Mnogi od nas, danas prisutnih, su neko duže ili kraće vrijeme u tom našem pravosudnom sustavu i moramo i sami priznati kako od kada postojimo kao pravnici slušamo o neakvim reformama pravosuđa. Možete li se sjetiti je se do današnjeg dana u tom pogledu ikada nešto ozbiljno dogodilo. Zašto je tome tako, pokušat ćemo danas zajedno pronaći odgovor.

Prije nego što nastavim, ispričat ću vam jednu stvarnu anegdotu vezanu uz brojne reformske pokušaje u našem pravosuđu. Negdje na pola puta moje pravničke karijere, postao sam članom brojim radnih skupina, projekata i sl., u kojima si sudjelovali brojni domaći i strani pravni stručnjaci. Svi ti projekti bili su usmjereni na uspostavljanje novog efikasnog pravosudnog sustava. Neki od njih su se ostvarili, mnogi nisu. Imali smo brojne sastanke na kojim se veoma ozbiljno raspravljalo i bili su iznošeni veoma dobri prijedlozi, često s velikom gorljivošću i entuzijazmom, a sve s ciljem dosezanja stvarnih pozitivnih promjena. Pored mnogih mojih izvrsnih kolega, i ja sam se veoma često aktivno uključivao u te rasprave i prijedloge, i to sam, i u tome nisam bio osamljen, često činio s neakvim žarom koji je valjda nadilazio trenutak. Nakon nekog vremena, stariji, iskusniji i veoma cijenjeni kolega sudac, s veoma izraženim smislom za humor, više nije izdržao pa je odlučio našaliti se samnom ispred svih. Kazao je otprilike ovako: „Vidite kolega Šimac i još neke druge kolege, iz sastanka u sastanak uporno i gorljivo iznose razne prijedloge, mnogi su veoma dobri. Da bi to učinili, mnogi od njih veoma često putuju u Zagreb. I svi oni pri tome misle kako čine velike i prave stvari, koje će donijeti željene pozitivne promjene. Želim vam samo reći da ja na ovakve i slične sastanke dolazim već punih trideset godina i da ma koliko se ja i druge kolege trudili na njima, kroz sve to vrijeme nismo uspjeli ništa promijeniti.“ (naknadno umetnuto; Srđan Šimac).

Kakav je taj naš sustav rješavanja sporova i što ga odlikuje? Javnost ga percipira: skupim, predugim, previše formalnim, izvor je mnogih frustracija, itd. Stranke su doslovce frustrirane kad odlaze u sud, a još i više kad izlaze iz sudova. Stranke najčešće nisu u mogućnosti dobiti svoju priliku, svoj dan u sudu i to svi mi vrlo dobro znamo. Oni koju su imali priliku da budu samostalne stranke u

sudnici znaju da je dobiti pravo na riječ u sudnici gotovo nemoguća misija. Sudac razumljivo ne dopušta govoriti bilo što nije pravno relevantno, a vaš odvjetnik vas stalno „cima“ da šutite. Stranka odlazi iz sudnice totalno nezadovoljna, a toliko je željela govoriti o svom problemu, željela je da je netko konačno sasluša ali i čuje.

Naš sustav je upućen na opće pravne definicije koje su definitivno neprikladne za sve slučajeve koje život proizvodi. Naš postupak vas prisiljava braniti svoje interese samo kroz dokaze i činjenice koje osnažuju vaš pravni položaj. Često se u tim pravnim borbama koriste poluistine ili neistine. Možemo li se prisjetiti slučaja u kojem je sudac nekoga kaznio zbog iznošenja neistine? Istinu je teško utvrditi u sudskom postupku, a još i teže dokazati. Ovakav sustav usmjeren na pogrešku, a ne na odnos koji je doveo do te pogreške. Često omogućuje prikrivanje, a ne otkrivanje istine. Mi suci odluke donosimo na temelju vjerojatnosti, a ne na temelju izvjesnosti. Ako stranke doziraju svoje činjenice i dokaze samo u mjeri koja osnažuje njihov pravni položaj u sporu, mi suci jednostavno najčešće ne možemo utvrditi pravu istinu, a ne možemo ni kazati da nećemo suditi samo zato jer nema dovoljno elemenata za donošenje pouzdane odluke o onome što se doista dogodilo. Pravu istinu znaju samo stranke, a oni je veoma često prešućuju ili iskrivljuju boreći se za pravni uspjeh u sporu ili za što manji neuspjeh.

Mi suci moramo suditi na temelju onoga što imamo spisu, i donosimo odluku na temelju vjerojatnosti a ne izvjesnosti. Zato s našim odlukama često nije zadovoljna ni stranka koja je uspjela u sporu, jer ona ne odgovara onome što se doista dogodilo. U sudskom postupku se nužno jedna se stranka proglašava krivom, a druga pravom. Sudski postupak ne prevenira već samo sankcionira. Presude se pišu za stranke nerazumljivim jezikom. Kad riječ o nerazumljivosti naših presuda i ulozi suca, uvijek se prisjetim stvarne anegdote iz mog vlastitog života. Negdje na početku moje sudačke karijere upitao sam svoju suprugu zanima li ju što to ja zapravo radim i želi li možda pročitati jednu moju presudu. Izabrao sam za nju upravo jednu od presuda za koju sam držao da je u tom trenutku jedna od mojih najboljih. Dao sam joj je da je pročita. Započela je s čitanjem, a ja sam nestrpljivo čekao njen sud. Čitala je prvu i drugu stranicu i kada je došla do treće, bacila rezignirano presudu na stol i glasno mi dala na znanje da ništa ne razumije. Već tada sam se upitao što to ja kao sudac zapravo radim? Naime, dao sam sve od sebe i držao sam da je ova presuda veoma dobra i da oslikava ukupne moje napore usmjerene na istinsko suđenje. Međutim, tu presudu nepravnici ma koliko bili obrazovani, ne

razumiju, odvjetnici stranaka u sporu je ne čitaju. Oni je čitaju samo ako će podnijeti žalbu protiv nje. I zapravo mi suci izgleda radimo samo za suce viših sudova čiji posao je čitati naše presude kada odlučuju o žalbama protiv njih. Ovo je bio prvi otponac koji me pogurnuo u istraživanje razloga zbog koji smo se našli u situaciji u kojoj jesmo i koji me naveo na pokušaj traženja pozitivnog rješenja.

I ovaj naš postupak mirenja, koji će i pored svih otpora vrlo skoro uhvatiti snažne korijene, kao pozitivni odgovor na trenutno stanje, jednog dana uhvatit će velike korijene koji će iz temelja promijenit pristup nas pravnika, ali i stranaka sporovima. Zato sam uvjeren kako su aktivnosti upravljene na intenziviranje pregovora, mirenja i sklapanje sudskih nagodbi, kao primarni put rješavanja sporova, najvažniji reformatorski doprinos našem pravosuđu, ali ne samo pravosuđu, nego i svijesti svih naših građana, od kojih kao da je do sada bi skriven bilo koji drugi način rješavanja njihovog spora do sudskog.

Što sve to nas u postojećem sustavu čini nezadovoljnima? Da bi dobili neku parnicu u sudskom postupku morate „neprijatelja“ učiniti još većim neprijateljem, a sebe žrtvom. To stalno radimo u sudnici, u svakom sporu pa i u svakodnevnom životu u najmanjem sporu. Uvijek nam je netko drugi kriv za naš problem. Izbjegavamo vlastitu odgovornost. Odgovornost ili suodgovornost za nastanak spora prebacujemo s nas samih na nekog drugog. Fokusiramo se uvijek na prošlost umjesto na sadašnjost u kojoj jedino živimo i s kojom jedino možemo utjecati na našu budućnost. Inzistiramo na razlikama i na dokazivanju onoga tko je u pravu, a tko nije. Možete li zamisliti da u mirenju uopće nije važno tko je u pravu, a još i manje tko je u pravu na temelju zakona. Ovo zato jer nije pravo nešto što uspostavlja i održava naše dobre odnose s okolinom. Pravo nas samo prisiljava na određeno ponašanje kada sami nismo u stanju dogovoriti se o određenom odnosu. To je za nas pravnike vrlo teško prihvatljivo.

Sudski postupak nije zamišljen kao mjesto u kojem se stvara dijalog, gdje se uspostavlja komunikacija, gdje slušamo jedni druge. U sudskom postupku ukopavamo se u pravne pozicije, napadamo osobu, a ne čin ili problem među sobama, usmjereni smo na samo na pobjedu. Mi živimo u društvu u kojem vlada natjecanje u svakom pogledu i uvijek želimo biti pobjednici, uvijek želimo nekoga poraziti. Sudski postupak je kao stvoren za poraz protivnika i pri tome se koristimo svim mogućim pravnim sredstvima, a sudnice su postale prave borilačke arene.

Suci, odvjetnici i korporativni pravnici, najistaknutiji su predstavnici pravne profesije. Svi mi opterećeni smo s nekim vlastitim problemima i nezadovoljstvima u svakodnevnom radi i svi bi vjerujem htjeli nešto promijeniti.

Čime su to suci opterećeni u svom radu? Opterećeni su strašnim brojem predmeta i stalnim pritiskom za dosezanje norme. Najveći broj sudaca doseže normu, mnogi je i prebacuju, ali broj novih predmeta nikako ne opada. Uz ovaj broj predmeta i ovaj broj sudaca, ma što o tome mislili, ne može se riješiti problem našeg pravosuđa. Suci to ne mogu učiniti bez pomoći svih sudionika sudskih postupaka. Ako svemu pridružimo hiperprodukciju propisa, zahtjev EU za usklađivanjem propisa, onda razina problema postaje mnogo jasnija. Promjene propisa su tolike da se doslovce više ne mogu pratiti.

Nadalje, pravosuđe je stalno na udaru, optužuje ga se za nedovoljan rad, za nestručnost, za korupciju. Zašto? Zato što nitko nije zadovoljan ni brzinom, ni kvalitetom, ni sadržajem odluka jer sve to nije ono što su stranke očekivale, a one su istovremeno toliko pasivne u svojim sporovima, a bez njihove aktivne uključenosti u sporove koje su proizvele, ne možemo očekivati brze pozitivne promjene.

I suci su nezadovoljni sustavom u kojem rade? Sudac je stalno u sukobu interesa između osjećaja pravičnosti i osjećaja zakonitosti. Suci što stranke ne znaju, ne sude na temelju pravičnosti, već na temelju zakona, a zakon i pravda često nemaju znak jednakosti. Suci sude na temelju vjerojatnosti, a ne izvjesnosti. Znači u sudskim odlukama samo pretpostavljamo da je najvjerojatnije bilo tako i tako, a zapravo samo stranke znaju što je bilo, a one su često iz sudskih postupaka u najvećoj mjeri isključene. Stalno smo u sukobu između svoje uloge javne osobe i potrebe za zaštitom svoje privatnosti. Nemamo dovoljno snažan glas koji čuva sudačku profesiju. Sudačka profesija je najšutljivija profesija. Najčešće je napadana, ali je i najšutljivija kada je riječ o njenoj obrani. I ma koliko mi suci dobro radili, nailazimo na mali stupanj zadovoljstva kod stranaka, kod odvjetnika, kod svih sudionika kod svih sporova.

Kojim problemima su opterećeni odvjetnici? Oni su opterećeni uspjehom njihove stranke u sporu, ali i svojim vlastitim uspjehom. Više uspjeha, više posla, više stranaka, veća zarada. Kad se stranka prvi put obrati odvjetniku, često ne želi čuti o njenom stvarnom pravnom položaju o sporu. Svjedok sam brojnih navoda kolega koji su se s tim suočili i koji su bili iskreni sa strankama. Često stranke žele od odvjetnika da ih uvjeri u pravilnost njihovog

subjektivnog stava. I ako stranci odvjetnik slučajno kaže – možda nećemo dobro proći na sudu – stranka često odlazi kod drugog odvjetnika, koji će je uvjeriti u uspjeh u sporu i kazati – nema problema, sigurno dobivamo spor, neovisno što mu je jasno da se spor pravnim putem nikako ne može dobiti. Na taj način zapravo svi gubimo. To stvara totalnu pomutnju i totalno nezadovoljstvo kod stranaka.

Odvjetnici se svakodnevno suočavaju s borbenošću svojih stranaka, koje se žele suprotstaviti protivniku i pobijediti ga. Pri tome odvjetnici se suočavaju sa snažnim emocijama i frustracijama stranaka u sporu. Na strani odvjetnika postoji stalna borba između želje za efikasnim rješenjem spora i zahtjeva stranke da ga što više produži. Nekad je vrlo primjetan sukob interesa između odvjetničkog i stranačkog interesa premda bi trebao biti samo jedan jedini interes. Odvjetnici se također stalno bore između profesionalnih i etičkih pravila i potrebe da spor dobiju pod svaku cijenu. Među njima je bespoštedna konkurencija, borba za troškovima i zaradom i ono što je u profesionalnom smislu kod odvjetnika vrlo sigurno, a to je da se stalno mora opredjeljivati za jednu stranu ma koliko znali da ona nije u pravu. Sve to rađa određena opterećenja i nezadovoljstva.

Kakva su problemi naših korporativnih pravnika? Oni u pravilu nemaju snažan položaj u svojim trgovačkim društvima. Uvijek imaju probleme u odnosima s upravom. Kako doći do predsjednika uprave, kako doći do člana uprave, kad će ih saslušati, kad će nešto reći, kad će nešto predložiti? Na taj način njih se i podcjenjuje. To nije uvijek tako, ali nažalost, u velikim sustavima to je realnost. Zato imaju mali utjecaj na donošenje odluka, a veliku odgovornost za posljedice tih odluka. Prije donošenja odluke često ih se ništa ne pita, a kad nastanu problemi onda se upravo od njih traži „vade vruće kestene iz vatre.“ Korporativni pravници se često suočavaju i to je njihova glavna borba, da njihova trgovačka društva i pored njihove sposobnosti i lojalnosti, angažiraju odvjetnike onda kada ocijene da je to potrebno. U tom slučaju korporativni pravници se ne osjećaju baš najbolje u svojoj koži. I pored svega oni su često dežurni krivci i za ono na što uopće nisu mogli utjecati.

Koje su posljedice ovo nezadovoljstva najistaknutijih predstavnika pravne profesije? Danas istina naglašavamo samo onu negativnu stranu a bez spominjanja elementa koji nam pričinjavu zadovoljstvo u svakodnevnom poslu. Danas pokušavao stvari sagledati kroz prizmu korisnika naših usluga. Kada je riječ o pravnoj profesiji vlada opće nezadovoljstvo i široko rasprostranjena negativna percepcija. Sve veći i veći broj pravnika zato postaje sve nezadovoljnijim svojim

radom i sustavom. Mogu pitati koliko je vas doista zadovoljno sa svojim poslom u cijelosti, jeste li djelomično zadovoljni ili možda ili nezadovoljni? Zamislite U SAD-u je svaki peti odvjetnik nezadovoljan svojim poslom a polovica njih bi da ponovo bira, izabrala drugu profesiju. Danas imamo čitav niz novih knjiga koje obrađuju tu temu pod naslovima kao što su: Novi pravnik, Mogu li pravnici nagodbama transformirati svoju profesiju? Zašto najbolji pravnici napuštaju pravnu profesiju? Kako su pravnici izgubili svoj put? itd. Sve te knjige nisu usmjerene na to da se bliži kraj pravnoj profesiji, već se upućuje da je kraj obavljanju svakodnevnih poravnih poslova na dosadašnji način. Potrebno je prilagoditi pravnu profesiju potrebama modernog vremena ili nestati. U Americi u jednoj od ovih knjiga govori se da čak u do 60% parnica jedna stranka nije zastupana po odvjetniku, a da u oko 25-30% njih obje stranke nisu zastupane po odvjetnicima. To stvara ogromne probleme i dodatni angažman za njihove sudove jer stranke sudjeluje u sudskom postupku, a ne poznaju svoja prava. Ovo je značajno upozorenje koje odvjetnike tjera na pozitivne promjene. Skupoća i dugotrajnost sudskih postupaka potjerala sporove izvan američkih sudova pa se tako njih više od 90% rješava se izvan sudova, pregovorima, mirenjem, arbitražom itd. Njihove stranke i njihovi gospodarstvenici su ti koji tjeraju odvjetnike na brzo rješavanje njihovih sporova. Nitko nema vremena za spori sudski sustav.

Sustav je spor samo zato što je opterećen velikim brojem predmeta. Ako stranke i odvjetnici ne preuzmu na sebe rješavanje značajnog broja sporova mimo sudova, hrvatsko pravosuđe će teško izaći iz problema u kojem se nalazi.

Danas na 4,5 mil. stanovnika hrvatska ima ukupno nešto manje u 1 mil. sudskih postupaka svih vrsta. S druge strane, jedna Finska ima 5,2 mil. Stanovnika, a samo oko 130.000 sudskih postupaka. Oni najveći broj sporova rješavaju mimo suda i ogroman broj predmeta rješavaju sudskim nagodbama. I na taj način svoje stranke čine sretnim.

Stalno slušamo o toj negativnoj percepciji, držimo je pretjeranom, ne realnom, nečem što ne odgovara istini i jednostavno zatvaramo oči oko toga i s time se ne bavimo. Vrijeme je da se s tom negativnom percepcijom o našoj profesiji sučimo i počnemo razgovarati o tome, i naravno, da nešto učinimo po tom pitanju. Često šutimo o stvarima do kojih nam je stalo. Šutnja je kraj svakog odnosa i svakog rješenja. Možemo li prestati šutjeti o ovoj temi i reći konačno, da, ovaj sustav je u krizi zbog svega ovoga što nam je dobro poznato?

Što možemo napraviti da zaslužimo zadovoljstvo stranaka, ali i da (ponovno) dosegneмо osobno zadovoljstvo vlastitom profesijom. Možemo li promjenom uobičajenog načina našeg rada zajedno pridonijeti boljitku cijele naše društvene zajednice? Možda na se odgovori na ta pitanja čine suviše optimističnim, ali to je jedini put koji je pred nama. Javlja se ta potreba kao što i naslov teme govori za stupanjem na scenu svojevrsnog „novog pravnika“ – potreba za pozitivnom transformacijom postojećeg sustava rješavanja sporova, potreban za njegovim poboljšanjem, redizajnom.

Ovo izlaganje i naša rasprava nemaju cilj tražiti rješenja uz pomoć kojih bi zamijenili postojeći sustav, jer on je hnužan i nezaobilazan kao takav u svakom društvu. Tražimo samo način kako ga poboljšati? On u ovom obliku jednostavno ne udovoljava potrebama njegovih korisnika. Što napraviti da on postane efikasan, koristan, da s njim svi budu zadovoljni ili barem zadovoljniji.

Paradoks se očituje u tome da su građani nezadovoljni s pravosudnim sudstavima u većini zemelja, a opet i pored toga, gotovo isključivo koriste taj državni sustav, za rješavanje njihovih sporova. Dakle, svi su nezadovoljni sudovima, a opet isključivo odlaze u sudove kad žele riješiti svoje sporove.

Tako je i kod nas, u našim sudovima zapravo svi sporovi koji postoje u našoj zemlji, jer se za njihovo rješavanje naši građani obraćaju gotovo isključivo sudovima. Broj izvansudskih nagodbi nije nam poznat. Broj sudskih nagodbi kreće se oko najviše 3% od svih predmeta u svim hrvatskim sudovima (ova brojka zapravo ukazuje da se ovaj institut ne koristi). Što nas to sve tjera da rješenje svojih sporova u izraziti pretežnom dijelu, uvijek prepuštamo drugima? Ovaj naš sustav definitivno treba neku pozitivnu promjenu. Sudovi danas egistiraju a n presumpciji postojanja sile superiorne ljudima i svi oni koji nisu u stanju sami riješiti taj spor, obraćaju se toj sili tražeći rješenje.

U davnoj ljudskoj povijesti nisu postojali sudovi, ljudi se svoje sporove rješavali sami ili uz pomoć drugih, starijih, mudrijih itd. U jednom trenutku razvoja društva javila se nužna potreba za zakonima, policijom, sudovima – garantima svekolikom reda u svim društvenim zajednicama. I red je postignut, u najvećoj mjeri. Međutim, društvena zajednica toliko se razvila da postojeće institucije, posebno sudovi, više nisu u stanju odgovoriti novim potrebama, posebno na način ako se to radilo već nekoliko stotina godina. Državni pravosudni sustav svojom sporošću, svoju osnovnu i prvotnu funkciju, uvođenja reda, izdaje svakodnevno, jer je i sporost u pružanju sudske zaštite svojevrsni nered.

Je li doista u ovoj fazi razvoja društva moguće i dalje nastaviti s isključivim korištenjem državnog sudskog sustava za rješavanje svih spornih odnosa. Treba li sustav koji se bazira na poslušnosti utemeljenoj na moći, u kojem a ma baš uvijek jednu od stranaka u sporu nužno proglašavamo krivom, a drugom pravom, a što opet nužno proizvodi strah i sram na strani pojedinca koji je izgubio spor, i dalje biti jedini put za rješavanje sporova?. Ovakav sustav ne može pomoći uspostavljanju međusobne komunikacije, zapravo ne omogućuje komunikaciju u rješavanju zajedničkog problema i ne bavi se osjećajima ni interesima stranaka koje su u pozadini svakoga spora. U postojećem sustavu moguće je da stranka braneci svoju poziciju manipulira, govori poluistine ili neistine, da se zadržavaju dokazi ili činjenice koje bi se trebali iznijeti.

Zapanjuje engleski sudski u kojem još i rije prvog ročišta i jedna i druga strana mora pridonijeti sve dokaze i činjenice koje im idu i ne idu u prilog. Ako sudac kasnije ustanovi da je neka od stranaka prikrlila nekakv dokaz koji joj ne ode u prilog, veoma sloabo jopj se piše. Taj postupak zahtijeva prikuplajnaj cjelokupne činje nične i dokazne građe i tek kad je u tom pogledu sve spremno, može zaočeti glavna rapsrava. To je fantastično.

Ističem kako u sudskim parničnim postupcima često ni pobjednici nisu sretni. Svi ste se poneka s tim suočili. Dobili ste presudu, koja vam daje za pravo, ali je potpuno premašila vaša očekivanja. Imali ste ogromna očekivanja, netko vas je i uvjerio u njih, a sudac je donio odluku na temelju zakona, upravo onako kako je na temelju dostupnih činjenica i dokaza jedino bilo mioguće, na temelju zakona. Vi ste potpuno nezadovoljni, a pobijedili ste, porazili ste protivnika. Ima li zadovoljstva u porazu nekog drugog i to uz pomoć akta državne vlasti. Pobjeda u parničnom postupku znači kraj odnosa. U pojedinim sporovima pobjeda u parničnom postuzpku može značiti doslovce životni poraz.

Apeliram da pokušamo naći načine za one sporove koji se mogu riješiti mimo tog puta, mimo suda. Zašto je stvoren pravni sustav? Nije stvoren radi obuzdavanja ili kontroliranja konflikta nego radi njegovog rješavanja. Stvoren je da prekine neslaganje, a ne da izvuče poruke neslaganja. Stvoren je da suspregne emocije, a ne da ih upotpuni. Sasvim je razumljivo da ne možemo razgovarati o emocijama u strogo formalnom sustavu. Stvoren je da riješi slučaj, a ne poremećeni odnos. Stalno rješavamo slučajeve, predmete, a iza njih se nalaze ljudi. Mi suci zaduženi smo za veliki broj predmeta. Iza svakog od njih nečija je životna sudbina. Pritisnuti smo

potrebni broj riješenih predmeta, a ne popravljane poremećenih odnosa između stranaka u sporu. Svatko od nas mora izbaciti određeni broj, a te ljude nitko ne pita što oni misle i kako se osjećaju? Na taj način stranke koje su zapravo proizvođači svojih sporova, doslovce ispuštaju kontrolu nad svojim sporovima iz svojih ruku i prepuštaju odluku o njima nekom drugome, netkome tko će umjesto njih samih za njih pronaći rješenje, na čiji sadržaja najčešće nemaju utjecaja. Mogu li na taj način biti zadovoljni, mogu li biti zadovoljni rješenjem koje nije njihovo?

Iskoristio bih priliku da Vam ispričam jednu stvarnu zgodu iz sudnice koja najbolje pokazuje što se događa kada stranke pokušavaju svoj spor riješiti u sudskom postupku i koliko je zapravo značajno da stranke same pokušaju rješavati svoje sporove.

Radilo se o sporu dva supružnika koji se razvode. Majka i otac djeteta očekuju da sud odluči o skrbi nad djetetom. Naravno, u sudnici su se jako svađali i vrijeđali, uz njih su bili njihovi odvjetnici koji su podržavali njihove stavove i branili njihove pojedinačne interese. Svatko od njih borio se za svoju stranku. Sudac ih je slušao jedno vrijeme i u jednom trenutku ih je zaustavio i postavio nekoliko pitanja. Prvo je upitao majku djeteta – gospođo, možete li mi odgovoriti volite li svoje dijete? Majka je odgovorila – suče, kakvo je to pitanje, obožavam svoje dijete. Jednako pitanje postavio je i ocu djeteta, koji je odgovorio – suče, naravno da ga volim, pa život bih dao za svoje dijete. Nakon što je čuo njihove odgovore, sudac im je kazao – dobro, razumijem da oboje volite svoje dijete. Ja ga uopće ne volim, i zato mi nije jasno zašto sudbinu svog djeteta stavljate u moje ruke? Nakon toga, roditelji djeteta su se pogledali, zamoli suca za dopuštenje za kratkim napuštanjem sudnice. Vratili su se u sudnicu s dogovorom i sudac je donio upravo onu odluku o skrbi o kojoj su se oni dogovorili.

Trebaju li nam doslovce ratovi između stranaka u sporu. Oni posebno dolaze do izražaja po svojim posljedicama upravo u sporovima među supružnicima o pravima njihova djeteta? Postoje čitave studije o tragičnim posljedicama brakorazvodnih parnica posebno u odnosu na djecu. Suci su dužni donijeti odluku i u takvim sporovima, na temelju zakona, a li s takvim odlukama koje ne izražavaju želje i interese stranaka ili njihove djece, pogubne su za postojeći odnos i njegov u budućnost.

Često je uspjeh ili pobjeda u parnici zna biti dosegnuta nekakvim tehnikalijama i procesnim varijantama pri čemu se pobjedom ili presudom stvara jedan kratkotrajni umjetni mir među strankama izgrađen na presumpciji objektivnosti suda i ma koliko god se mi

suci trudili biti objektivni, svi su sa sudskim odlukama nezadovoljni zbog svojih prirodnih subjektivnih pogleda o istoj stvari. Mnogi vrlo teško prihvaćaju tu ustavnu i zakonsku ulogu sudaca i sudova i često razloge za gubitak njihovih sporova nalaze na drugim stranama, upravo kako bi i sebi i drugima opravdali svoj poraz, koji su mogli izbjeći pregovorima.

I pored svega, boljeg sustava za rješavanje sporova od državnog sudskog aparata nema, i neće ga biti sve dok stranke ne odluče same aktivno se uključiti u rješavanje svojih sporova, dok ne odluče preuzeti sudbinu i odgovornost za svoje živote u svoje ruke, da preuzmu odgovornost za uspjeh ili neuspjeh svoga spora u svoje ruke, dok se ne uključe u njega aktivno i ne iznađu rješenje koje im zajednički odgovara. Mi pravnici odgovorno obavljamo svoj posao, profesionalno. Zato u tuđe sporove nismo emocionalno uključeni. Samo stranke znaju zbog čega je došlo do spora i koje je najbolje rješenje za njih, a mi im u tome ne možemo pomoći ako one ne odluče aktivno se uključiti u njihovo rješavanje. Rješenja koja mi nudimo strankama umjesto njih samih, sasvim prirodno, često ih ne zadovoljavaju.

Svidjela mi se rečenica prema kojoj pravni i državni sustav rješavanja sporova nisu stvoreni da bi osigurali dobar život nama pravnicima. Moramo priznati da svi živimo od sporova i što je više sporova to je garantirana naša budućnost, naš posao, naša plaća, naše obitelji. Međutim, ako nezadovoljstvo tim našim radom toliko snažno izraženo i ako raste naše osobno nezadovoljstvo našom profesijom, možemo li se upitati možemo li u tom pogledu nešto odmah danas zajedno napraviti?

Svrha prava i pravne profesije kako ja to gledam je služiti svima onima kojima je potrebna pravna pomoć. Mislim da je došlo krajnje vrijeme da stranke, korisnike naših usluga, stavimo u centar događanja, u centar svakog spora. Nisu oni tu radi nas nego smo mi tu radi njih. Samo takvim novim pristupom u našem radu možemo promijeniti ovu negativnu percepciju o našoj profesiji. Dakle, mi pravnici moramo preuzeti nove uloge, odnosno promijeniti način dosadašnjeg rada. Taj novi pristup nameću nam novi društveni trendovi. Naša zadaća je riješiti spor, a ne slučaj. To znači da naša zadaća riješiti spor koji postoji među ljudima na način koji će sačuvati njihov odnos, e ne rješavati samo predmet, na način koji će taj odnos trajno poremetiti. Znae da jedna presuda i gubitak spora zna stvoriti takav poremećaj u odnosima koji se zna prenositi iz generacije u generaciju.

Istinska funkcija pravnikâ kako je rekao Mahatma Ghandi, ujediti je razdvojene stranke, a ne trajno ih razdvojiti. Također mi se sviđa rečenica koje često nismo svjesni prema kojoj svaki konflikt u kojem sudjelujemo, bilo s rodbinom, prijateljima, susjedima, poslovnim partnerima, ili drugima, nije naš problem, već zapravo naša šansa za popravljânje našeg odnosa, a ne problem. Naravno, pod uvjetom da iskreno razgovaramo o svom problemu.

Sada dolazimo do onoga što bi mi mogli napraviti. Mogu li suci i pored osnovne, formalne stroge zadaće ipak malo ublažiti svoju ulogu? Možemo li promijeniti držanje u sudnici koje će započeti s ugodnim pozdravom - dobar dan, ja sam taj i taj, vaš sudac danas, vaša je uloga ta i ta...čak ga upitati je li dobro putovao, itd. Takav odnos sa sudionicima sporova je neobično važan, a najčešće ga nismo svjesni. Prvi put samo o tome čuo u Kanadi. Oni imaju predmet pod nazivom *Conduction in court room* – ponašanje sudaca u sudnici. Svaka stranka, obična osoba bez pravnih znanja, prije nego dođe u sud obično ne spava, veoma je našeta i pomalo preplašena. Uredi se, dolazi u sud u čijoj sudnici i želi reći sve što je muči, što joj je na duši. Međutim, u sudnici je dočeka strog sudac, drugi odvjetnici, nitko im ne da bilo što govoriti i odlaze jadni i frustrirani iz suda. Ako vam pak netko kaže – dobar dan, kako ste putovali, ovo je vaše mjesto, vaša je uloga ta i ta, jeste li spremni, imate li nekih pitanja? U tom slučaju svaka stranka se opusti i počne govoriti slobodno bez straha, i napušta sudnicu sa zadovoljstvom. Netko se s njima pristojno odnosio, slušao ih je i čuo, odnosi se s poštovanjem. Takve stranke kažu, moj sudac je dana kazao to i to. to. Ne znam jeste li ikada čuli da je netko u Hrvatskoj rekao moj sudac.

Isto tako, zar ne bi mogli strankama objasniti da nažalost, sudski postupak nije predviđen da se u njemu bavimo osjećajima i interesima stranaka, već samo s pravno relevantnim pitanjima. A opet zar ne bi ponekad mogli i u sudnici baviti se i emocijama i interesima ili koji put dopustiti strankama da puste suzu i iznesu barem ponešto od onoga što im je toliko na duši. Kada osoba ima priliku izraziti svoje emocije, spremnija za dogovore kao i njeni protivnici. Možemo li ponekad pokazati razumijevanje ili uvijek zadržati formalno držanje, bez smješka i promjena geste na licu. Možemo li ponekad reći i osjetiti njihov stvarni, a ne samo pravni položaj?

Mi vrlo dobro znamo što je otvoreno pravosuđenje. S tim otvorenim pravosuđenjem mnogi se suci suočavaju s problemima. Neki na takav pristup nisu spremni, bilo stranke bilo odvjetnici bilo suci.

Možemo li strankama posvetiti malo više vremena, proučiti detaljnije spis i pripremiti za pregovore koje vode sklapanju sudskih nagodbi, kojih je tako malo, ili samo čekati da se ročište odgodi već nakon protoka od 5 minuta. Jedna stranka u postupku mirenju rekla nam je – evo vidite, naš spor traje već 4 godine, u te 4 godine imali smo samo 4 ročišta, a nijedno od njih nije trajalo više od 5 minuta i ni na jednom od njih nitko nas ništa nije pitao. Je li način rada koji želimo zadržati?

Drugi slučaj – dva direktora dolaze u VTS RH u postupak mirenja, zajedno sa svojim odvjetnicima. Dakle, u sporu je već donesena prvostupanjska nepravomoćna presuda i u žalbenom postupku stranke su pokušale miriti se. Već nakon nekih pola sata mirenja, jedna od direktora obratio mi se s riječima – gospodine Šimac ovaj spor traje 8 godina, a ja i kolega nikada prije današnjeg dana nismo razgovarali. Do čega smo se doveli, je li uopće nekome jasno zašto sve to toliko traje. Zašto su stranke isključene iz svojih sporova? Je li ovo sustav koji želimo održati? Već nakon 3,5 sata pregovaranja, vrlo fer i korektnog odnosa, stranke su sklopile nagodbu u mirenju, rukovale se, sačuvale svoj odnos i nastavile poslovanje i sa zadovoljstvom napustili sud. Eh, sa zadovoljstvom! Jeste li ikada vidjeli zadovoljne stranke koje napuštaju sud?

Možemo li se služiti riječima koje razumiju sve stranke? To je malo teži slučaj za nas pravnike.

Što mogu učiniti odvjetnici? Mogu puno. Mogu brzo riješiti spor umjesto gomilati probleme. Mogu prestati uvjeravati stranku u izvjesnost u uspjeh postupku pa i po cijenu onoga o čemu sam govorio malo prije. Mogu pomoći stranci da ne okrivljuje drugu i da ne prebacuje krivnju na drugoga; mogu im pomoći na napuste neprijateljsko držanje. Ne znam koliko ste puta bili svjedoci pravim predstavama u sudnici (ne baš kao u američkim filmovima), ali stranke često doslovce uživaju kad odvjetnik napravi poneki eksces u sudnici i nešto grubo kaže sucu. Je li to ono što mi želimo? Možemo i strankama omogućiti aktivniju ulogu u postupku i omogućiti im da u sudnici konačno kažu ono što ih muči? Mogu li odvjetnici biti dostupniji svojim strankama i imati za njih više razumijevanja. Znam da to nije baš jednostavno?

Mogu li isključiti odugovlačenje ako to nije nužno? Mogu li ne pridonositi u suprotstavljanju u sudnici i izvan nje, i uvjeriti svoje stranke da pobjeda u sudskom postupku može značiti životni poraz? I konačno, ono što je najvažnije za odvjetnike, oni trebaju znati da sretne stranke plaćaju svoje račune. Možete ih učiniti sretnima samo ako brzo riješite njihov spor i to na način koji njima odgovara.

Što mogu učiniti korporativni pravnici? Mogu se izboriti za aktivniju ulogu u svojoj firmi naročito kod procjene stupanja u odnose s nekim subjektima, premda to nije baš jednostavno. Mogu potvrditi svoju stručnost s problemima i svoju nezamjenjivost i dokazati da im često nije potrebna zamjena. Mogu se uključiti u aktivno rješavanje spora na nivou suda ili ga prevenirati i riješiti mnogo ranije, prije suda. Mogu natjerati svoje uprave da uvijek u ugovore uključe klauzule vezane uz rješavanje sporova, slijedećim redoslijedom: pregovori, mirenje, arbitraža i tek potom sud.

Mi pravnici morali bi promijeniti pogled na parnični postupak. Sud ne bi smio biti jedino mjesto gdje se rješavaju sporovi, sudnice trebaju prestati biti borilačke arene. Nitko iz sudova ne izlazi sretan, pa čak ni onaj koji je pobijedio. Stranke trebaju preuzeti odgovornost za svoje sporove, trebamo doslovce pravnu higijenu u našem društvu i liječničkim rječnikom, spriječiti umjesto liječiti. U tom smislu sporove treba rješavati u njihovom začetku, a ne dopustiti njihovo pogoršanje i odlazak u sud. Samo na taj način, pored ostaloga, možemo uvećati zadovoljstvo stranaka i naše osobno. Prije ili kasnije na sve to prisilit će nas tržište pravnih usluga. U modernom svijetu nitko više ne želi raspravljati na temelju pravnih pozicija već isključivo na temelju interesa. Od odvjetnika se traži da daju dodatnu vrijednost za novac koji stranke plaćaju. Nitko više ne očekuje samo pravni savjet i ne želi voditi beskrajne sporove. One su zahvalne za svaku pomoć koju mogu dobiti i žele brzo rješavanje njihovih sporova. Svi radije žele brzo riješiti svoj spor nego stalno umnožavati probleme i suprotstavljanje sa suprotnom stranom. Stranke žele izbjeći sud kad je god to moguće. Stranke ne žele sustav u kojem će netko drugi umjesto njih odlučivati. Samo to nam može pomoći da se naša pravna profesija ne doživljava kao negativna društvena sila.

U odnosu na sve ove promjene koje se od nas očekuju, mogu reći kako budućnost za sve nas počinje već danas i do nje će prvi stići onaj koji među nama napravi prvi korak. Zakoračimo u tu budućnost zajedno! Hvala.

J. Barbić:

Zahvaljujem kolegi Šimcu na ovom plastičnom prikazu situacije što znači jedan spor, što znači za one koji u njemu sudjeluju i što znači za one koje sudjeluju u njegovom rješavanju. Da li ćemo ga rješavati formalistički? Zaista je točno kako to na sudu izgleda. Svi tako radimo koji s tim imamo posla, a ona druga strana je zanemarena. Prema tome, situacija takva ostaje i dalje, ratovi ostaju i dalje. Vrlo je zanimljivo i sada je red na vama da postavljate pitanje

iznesete svoja razmišljanja, iskustva, prijedloge. Sve ćemo snimi, vi ćete autorizirati i objaviti.

Branimir Tuškan, odvjetnik iz Zagreba:

Zahvaljujem kolegi Šimcu. Današnje njegovo predavanje nastavak je konferencije koju smo imali 1. lipnja. Nekolicina nas je nazočila tome. Konferencija je bila vrlo uspješna. Iskoristio bih ovaj trenutak jednim pitanjem je li tradicionalni sustav u krizi? Definitivno je. Što su pri tome napravili hrvatsko odvjetnici? Odvjetnici su naročito nakon ove konferencije napravili vrlo mnogo. Imali smo međunarodnu konferenciju s odvjetnicima iz Amerike, Švicarske, Engleske koji su na prenijeli svoja bogata iskustva. Konferencija je iznjedrila vrlo konstruktivne prijedloge što izmijeniti. To bi bilo nastavno na uvodno predavanje kolege Šimca. Jedan od zaključaka konferencije je da se definitivno odvjetnike prepozna kao aktivne faktore u mijenjanju postojećeg sustava koji je doista došao u krizu, a jedan od načina je da se najveći problem koji smo uočili, s kojim smo saživjeli i koji svaki dan imamo prilike vidjeti, a to je novi priliv predmeta na sudove koje treba smanjiti. Prevenirati, a ne liječiti jer za liječenje nema vremena, nema snaga i to nije reforma pravosuđa. Što bi bila reforma pravosuđa? Po našim prijedlozima i zaključcima konferencije izmjena legislative prvenstveno ZPP-a i uvađanje pregovora kao jedne predfaze parničnog postupka, kao jedne relativno procesne pretpostavke. Dakle, ne na način da se pregovaranje uvjetuje bez prava na podnošenje tužbe sudu jer bi tu narušili ustavno pravo sloboda pristupa suđenju i sudovanju već da to bude relativna procesna pretpostavka na način da ona stranka koja se ne odazove na poziv protivne strane snosi parnične troškove bez obzira na uspjeh u sporu. Da je takav zaključak konferencije prihvaćen i od strane Europe dao nam je dva dan nakon konferencije dokaz sam Vincent De..., šef europske komisije koji je zadužen upravo za sektor pravosuđa koji je u Dubrovniku 3. lipnja rekao da projekt koji je iznjedrila Hrvatska odvjetnička komora oko pregovaranja procesne pretpostavke definitivno daje veliki obol zatvaranju sektora pravosuđa u pristupnim pregovorima. Ako uzmemo i činjenicu da je i predsjednik Vrhovnog suda Branko Hrvatinić prihvatio takvu sugestiju kao jedan od načina da se smanji priliv novih predmeta na sudove je dokaz da toj reformi pravosuđa treba prići prvi puta ne kozmetički nego stvarno na način da se pomogne da izađemo iz ove krize iz koje ćemo na ovaj način teško izaći. Kolega Šimac je u pravu s jednom užasnom činjenicom, a to je da je cijela pravna struka dovedena u društvu na jedna vrlo loš glas. Nismo samo mi odvjetnici ti prema kojima građani imaju

određeni animozitet već su to i suci i profesore. Dakle, cijela pravna struka. Mi više na ovaj način ne možemo funkcionirati. Pitanje je opstojnosti cijele struke da se izađe iz toga na jedna potpuno novi način. Naravno da je mirenje, prigovaranje jedan novi, humaniji način i pravda s ljudskim licem. Nama je pravda na ovaj način na sudovima izgubila ljudsko lice. Tu više nitko nije vrijedan pažnje. Tu više nema pobjednika, svi su gubitnici. I ona stranka koja je nakon deset godina dobila spor je gubitnik. Animositet se jača, produbljuje, a pregovaranje i mirenje definitivno stranke prisiljava da se pogledaju u lice i da se iznađe rješenje s kojim će obje strane biti zadovoljne. Zato pozdravljam današnju temu. Smatram da je došlo vrijeme da se i nas čuje i da se napokon prema toj javnosti pokažemo jedno drugo lice da napokon počnemo prodavati proizvod kojeg su stranke platile. Gledan s aspekta dugogodišnjeg odvjetnika. Ne mogu više plasirati svoj proizvod na tržište jer ga tržište više ne prihvaća? Zašto ne mogu? Stranci više ne mogu reći da li ću i kad ću uspjeti u sporu, a tražim da mi da akontaciju. Dakle, moj proizvod stranke više ne prihvaćaju na tržištu. Moram reći da u zadnje vrijeme imam dosta mirenja i nagodbi i na meni stranke doista stranke izlaze sretne iz kancelarije. Točno, samo sretne stranke plaćaju svoje račune. Zato je i naziv naše konferencije bio vrlo provokativan Pregovaranje i mirenje, prijatna ili poslovni izazov za odvjetnike. Naravno, svatko postavlja pitanje – gdje je tu vaš interes? Odgovor je jasan. Naš interes je upravo u sklapanju nagodbe. Nekad smo imali tjedno dva-tri ugovora, dvije-tri nagodbe sada nemamo ni godišnje. Prema tome, pronađite svoj interes, svi će biti zadovoljni. Hvala.

E. Zdravec: Impresionirao me je koreferat kolege Tuškana, još me više impresionira naslov predavanja koji uz najbolju volju ne mogu odgonetnuti. Što ste htjeli reći? Jeste li se zabunili kolega Šimac? Što tu gore piše? Hvala to je cijela moja intervencija.

J. Barbić: Je, je. Odgovor je u naslovu. Naravno da je sustav u krizi ako odluku morate čekati nekoliko godina. To više nije ni pravda ni rješenje stvari. U tom intervalu odnosi se zaoštre toliko daleko da ta odluka ma kakva bila samo će još gore učiniti. Nekada se čak u toj parnici generacije promijene pa se tek neka kasnija generacija nađe na kraju. To je žalosno. U trgovačkom pravu i pravu društava ako jedan spor vodite nekoliko godina to više ne znači ništa. To je katastrofa i za firmu i za sve ostalo, a posebno u pravu društva kad vam netko tužbom zaustavi proces za nekoliko godina. Možete zatvoriti firmu. Taj problem imaju i drugi. Sada radim izmjenu pravila o trgovačkim društvima. Gledao sam što su mijenjali Nijemci. Kako

vidite izmjene točno možete ocijeniti što se događa. Za jednu stvar (nebitno koju) za rješenje koje donosi sud piše pravo žalbe samo ako dozvoli taj sud što mi naravno ne možemo zbog Ustava napraviti. Ali oni su vidjeli da je stvar zloupotrijebljena i nema pravo žalbe. U nekim drugim slučajevima kažu –samo se ti parniči, a ovo će se provesti. U nekim su stvari rekli, može, ali moraš imati toliko udjela inače ne može. Očigledno su situacije kod kojih se to vidi. Npr. tužba za pobijanje neke odluke. Stranka ima pravo doći na sud i tražiti da mu se ona uruči prije službene dostave i sud mu mora dati prijepis. Zašto? Jer se u praksi događalo da se namjerno stavila kriva adresa pa se to vraćalo gore, dolje i sama dostava trajala je nekoliko mjeseci, a cilj je a se zaustavi firma i da ne može raditi dalje. Dakle, nismo samo mi u toj situaciji nego i drugi i zato nije izlaz u ovakvim formalnim već je rješenje u drugačijem pristupu i sporu koje se može ili prevenirati da ne eskalira do takvih razmjera da više nema povratka natrag.

V. Miličić:

Ispričavam se na kašnjenju jer sam imao ispite. Prvo pohvala profesoru Barbiću. On je velemajstor u mnogim stvarima, ali jedna je stvar nevjerovatna, a to je da zna pronaći ljude od prvog trenutka i svaku temu, a od početka sam i često prisutan na tribinama. Jako mi je žao što nisam čuo prvi dio izlaganja. Sadržaj izlaganje je bito složeniji, izraženiji nego sam naslov. Ovo je samo jedna od poanti koja je istaknuta u naslovu. Druga stvar koju smatram jako važnom je da je to netipično predavanje u ovoj kući, u ovoj dvorani, na ovoj tribini. Smatram da bi bilo silno korisno da ga čuju i svi profesori i studenti našeg fakulteta. Bojim se da ona tvrdnja koju ste, Vi kolega Šimac, rekli da je percepcija naše profesije loša. Ne, percepcija, stvarnost. Mi smo u jednom moralno-pravnom kupleraju. Imamo jednu nakaznu situaciju. Stoljećima smo daleko od pravne države. Godinama se bavim tim stvarima. Bojim se da je u stvarnosti percepcija jako loša i da smo za to najviše sami krivi i jedino sami možemo to popraviti. Jednako tako me impresionira da je većina ovoga iz vaših iskustava i u toliko je to bitno dragocjenije. Vi ste neposredna iskustva predstavili na način koji ima opću vrijednost, opći stav. To nije iskustvo jednog suca nego općeniti stav struke, društva, profesije. Možda je neke stvari iskustveno teško dokazati. Baveći se moralnošću i profesionalnošću profesija, prvo vlastite, da najmanje 60% postavki kodeksa pravničke profesije osobito sudaca....Drugim riječima Vi ste danas hotimice ili ne rekli bitne postavke i bitna načela naše pravničke profesije kako bi trebalo biti i koji bi trebao biti smisao. Bilo koja struka, a naša struka je uz liječničku jakostruka

J. Barbić:

Hvala lijepo. Razmišljanja su sasvim uredu jer je stvar do te mjere kompleksna. Uživao sam slušajući kolegu Šimca koji je pokazivao kako bi idealan sudac morao se ponašati i to bi bilo pravo, ali što da radi taj sudac koji ima gomilu predmeta i ogromnu statistiku i mora na brzinu rješavati predmete, a pravni sustav mu se mijenja iz dana u dan. Danas smo svjedoci da se dva zakona mijenjaju koja su stupila na snagu prije manje od pola godine. Rekli su da je sve usklađeno, ali u međuvremenu, a to nije istina nego je netko zaboravio staviti unutra. Pa sad vas pitam kako će taj sudac funkcionirati kad mu 100.000 stranica europske pravne stečevine se unese u pravni sustav i to mu se permanentno mijenja i kako će on to slijediti sa statistikom i golemim brojem predmeta kojima je izložen. On jednostavno ne može postupiti na način na koji kaže kolega Šimac. I da ima najbolju volju to učiniti on to fizički neće biti u stanju. Stvari će sada biti još gore. Možete uskoro očekivati jedan novi val smjernica. Na ono što je sve sada ugrađeno siguran sam na području gospodarstva doći će nova serija smjernica unutar godinu dana po mojoj procjeni, a onda sve ispočetka što smo napravili. Vi znate da su pravници izloženi ogromnom pritisku. Zadnjih 60 godina svakih 15-ak godina smo iz temelja mijenjali pravni sustav. Sada smo došli u fazu da smo ga zadnji puta iz temelja mijenjali, a sad ćemo ga permanentno mijenjati. Nije lako i treba priznati da suci rade u jednom okruženju koje bih nazvao neprijateljskim za ono što rade. To je moje razmišljanje. Dijelom mu je to nametnuo zakonodavac, dijelom mu je to nametnuo život s ogromnim brojem predmeta koji se tu pojavljuju i zaista nije u takvim uvjetima lako postupiti na način koji bi bio optimalan, a optimalan bi bio ovaj koju kaže kolega Šimac. Zaista treba pribjegavati nekakvom drugom načinu rješavanja sporova jer se ovako neće moći postići rezultat. Jer kad završe sve instance onda još netko ide na Ustavni sud i nakon 4 godine donese odluku da se sve vraća na početak. To je neprihvatljivo. Što se toga tiče skrećem pažnju da će doći do vrlo ozbiljne izmjene pozicije ovog suda. To smo raspravili, izlazi jedna knjiga za 10-ak dana o tome, država će je dobiti na vrijeme. Vjerojatno će se dogoditi sljedeće: sudovi će rješavati prigovore protuustavnosti i protuzakonnosti ako su im postavljeni. Ako niste taj prigovor stavili po postupku nema ustavne tužbe. Ustavna tužba može biti samo onda kad je postavljen prigovor pa stranka nije zadovoljna kako je to riješio sud, ali sad će doći nešto što ima njemački savezni ustavni sud i to će se vjerojatno kod nas uvesti *certi orari* jedno malo sudsko vijeće koje će reći – 100 predmeta, ova dva uzimamo u obzir, ovih 98 bacamo jer smatramo da nisu mjerodavni za ovaj sud. 84% svih predmeta na Ustavnom

sudu su ustavne tužbe, a uspijevaju 5%. Vi morate taj predmet obraditi i sad ustavni sudac ide u taj predmet od početka kao da sudi treći ili četvrti put ovisno o tome koja je situacija što je neprihvatljivo. Nijemci imaju taj isti model, ali vrlo malo se ustavnih tužbi uzme u postupak. Kad stranke vide da se to odbacuje onda i manje dolaze do toga da se prihvaćaju takvog posla. Ustavni sud nije pravosuđe, ali je nastavak koji jako utječe na ono što se događa. Tu će se napraviti vrlo radikalne promjene da se to sredi. Ostaje sad ovo što je rekao kolega Šimac kad sudovi direktno sude što se onda događa i kako to utječe ne na rješavanje predmeta nego na rješavanje odnosa između stranaka. To je mnogo važnije jer predmet je trenutna situacija, a odnos između stranaka se perpetuira i presuda ga može još samo učiniti gorim. S tim se potpuno slažem.

Lj. Ivasić:

Malo sam zakasnila, ispričavam se, pa ne znam da li je uvaženi kolega govorio o organizaciji rada u sudu. Naime, ne možemo utjecati na to kada će se neki zakoni donijeti i koliko će ubrzati nešto ili neće, ali organizacija rada u sudu na način da suci sude, a ne 50% vremena se bave administracijom. To je stvarno problem na koji stalno ukazujem. Pokušavam organizirati svoju sudnicu, pregledavati spise po hitnosti, po dostavnicama. Ne znam više kako bih to posložila i ubrzala, a svaki dan sam do 17 ili 18 sati na sudu. Ne znam da li hitnije rješavati po onome što zovu stranke ili za ono što sam obavezna po crvenim spisima što Vrhovni sud traži da se očitujemo svaka 3 mjeseca za starije predmete. Naime, jedan banalni primjer koji se mora riješiti, a na koji sudac e može utjecati. Prije nekoliko mjeseci došlo mi je nekoliko stotina spisa vraćenih od javnog bilježnika nasljedno pravomoćno okončani zato što neki vjerovnik i stranka traži rješenje o nasljeđivanju – administrativni posao. Sada bih trebala ostaviti sav sudski posao, rasprave, očevide, ima 20 vrsta izvanparničnih predmeta koje vodim. Prvo moram provjeriti imali li sve što treba biljege i sl. Rekla sam na našem kolegiju da je jeftinije dići avion i pustiti ta rješenja iznad Zagreba jer mislim da je preskupo sudačko vrijeme za takve stvari. Drugo su pristoje. Je li pravomoćno, je li plava boja i slično. To se mora riješiti. Voljela bih da kao što u tvornici imaju normirce da se netko tko ima smisla za organizaciju time se počne baviti. Zapisničara nemate najmanje jedanput tjedno, a često i po par tjedana jer je ovaj na bolovanju, ovaj na zamjeni, ovaj ne zna na PC, ovaj ne vidi brojke. To je stvarnost i ne znam kako bih se borila jer da bih donijela odluku moram raditi doma. Tegliti teški spis za vrijeme vikenda i raditi doma. Kad ću se odmoriti, kad ću proučavati propise, kad ću razmisliti što je pravo. Ova vaša sugestija oko

mirenja imam iskustva. Najmanje 40 predmeta. Bilo je parnica po 10 godina pa je trebao biti novi spor. Radije ima dužu raspravu, ali da mi je konačno gotova, a ne 5 minuta pa ćemo drugi puta razgovarati o nečem drugom. Mislim da će se predmeti ubrzati osim da se ne proizvode buduće parnice kao što se proizvode novim zakonom o nasljeđivanju gdje se dalo nasljedno pravo izvanbračnom drugu pa se sada gomilaju parnice je li netko izvanbračni drug ili nije, a ako se ne utvrdi parnicama onda se nakon donošenja rješenja o nasljeđivanju utvrđuju po izvanparničnom postupku. Znači, tamo gdje su bilježnici dali izvanbračnom drugu bez utvrđivanja u parnici tog statusa. Sad imamo nove izvanparnične postupke gdje stranke traže da se utvrdi jer mirovinski fond to ne priznaje. Molim vas, dajte da učinimo nešto u tome što se može riješiti. Hvala.

S. Šimac:

Da malo utješim kolegicu sutkinju. I ja sam započeo raditi na općinskom sudu, ali u Splitu. Rad u tako velikim sudovima ponekad je još i teži od onoga kako je to kolegica prikazala. A čini se kako nema prave volje za poboljšanjem stanja.

Kolega Miličić je primijetio da je ovo predavanje bilo nekonvencionalno. Ima li šanse nekonvencionalno? Vjerojatno ne velike. A rješenja, rješenja su jednostavna, ali znate i sami koliki su otpori svakoj i najmanjoj ma koliko pozitivnoj promjeni. Ponekad se čini da je pred nama Mount Everest, kojeg treba savladati. I u odnosu na najbolju i najjednostavniju promjenu uvijek netko ima prigovor. Kolegica je spomenula samo neke od problema koji bi se mogli riješiti preko noći. Ima li stvarne volje poboljšati uvjete rada i načiniti snažno pravosuđe?

Da samo vidite kakvih tužbi ima, kakvih podnesaka, kakvih žalbi. Suci ih ne mogu ne prihvatiti već o njima moraju donijeti odluku. Sustav je praktično besplatan, kad je o pristojbama riječ, posebno kada govorimo o pravnim osobama i trgovačkim sudovima. Ne postoje sankcije za pisanje onoga što je neutemeljeno ili onoga što uopće nema smisla. Ovo što profesor Barbić najavljuje bilo bi jako dobro. U svijetu imate rješenja prema kojima ako ne platite pristojbu ne možete podnijeti tužbu, a posebno ne žalbu. Profesor Barbić je spominjao njemački model. Nedavno smo bili u Engleskoj i tamo smo se susreli s telefonskim mirenjem. Zamislite, telefonsko mirenje? Obavlja ga sudski službenik koji je obučen za izmiritelja i on telefonski pokušava na miran način riješiti sporove među strankama u predmetima male vrijednosti, koji i naše sudove jako opterećuju svojim brojem. Kazao sam engleskoj sutkinji – znate naš sudac ne bi lako uputio u mirenje predmet male vrijednosti, jer ga može lako riješiti presudom i dobiti jedan cijeli bod u normu. Ona mi

je odgovorila - kakva norma, o čemu vi pričate, kakva odluka? Mi ne obrazložimo naše sudske odluke pisanim putem! Sve na temelju čega sam donijela odluku, nalazi se u spisu i onaj koji to želi ili mora sve u spisu može provjeriti. Sve što se kaže na ročištima, snima se. Nema zapisničara ni daktilografa. Ako želite podnijeti žalbu, morate tražiti transkript zapisnika s ročišta, koji naravno, morate platiti. Sve to ponovo no treba platiti i mnogi se ne žale.

Htio bih još nešto naglasiti. Znamo koliko je teško izvršiti promjene, pa već i one u našem svakodnevnom životu. Znamo da oni koji to skeptični u tom pogledu, imaju pravo na to, ali molim vas nađite u sebi snagu za takav korak, nađite snagu za novi početak. Počnimo na primjer od naše male sudnice, malog suda, fakulteta, ureda, trgovačkog društva. Možda se 50 profesora ili sudaca ili odvjetnika neće ili ne želi promijeniti, i imaju pravo na to, ali uvijek ćete naći njih 3, 5 ili 10 koje će htjeti učiniti nešto od toga, koji žele pomicati stvari barem po malo prema naprijed.

Vidite na mirenje se još uvijek gleda kao na nekakav bauk, ali mnogo manje nego prije. Među nama su danas kolega i kolegice s našeg suda koje to jako dobro rade. Zamislite, dolaze stranke u sud radi mirenja iako je o tužbenom zahtjevu već donesena nepravomoćna presuda? Pitate se je što nije u redu s ovim ljudima, što to oni zapravo rade? Presuda je nepravomoćna, čeka se odluka o žalbi, a oni se mire? Primamo ih u prostoriju koji nije sudnica. Dočekujemo ih i pozdravljamo srdačno, sa smiješkom. Razgovaramo s njima i kažemo im da mogu slobodno iznijeti sve što im je na duši vezano za njihov spor i da smo tu samo radi njih.

Znate kako reaguju? Kažu – evo, prvi put me je u 4 ili 8 godina netko saslušao. To ranije nije učinio ni moj odvjetnik, ni sudac. Sada me slušate već dva ili tri sata i da se nakon toga više ništa ne dogodi, ja ovaj postupak mirenja smatram uspješnim. Dali ste mi priliku da kažem što želim, slušali ste me i što je najvažnije, čuli ste me. Da vidite zadovoljstvo i kod stranaka i kod odvjetnika kod sklapanja nagodbe, osjećaje iskazane prilikom rukovanja, čestitanja, okončanja svih „muka“, na način prihvatljiv za sve. Takvi ljudi iz suda izlaze sretni i zadovoljni.

Imamo ankete koje stalno spominjemo, iako neki zli jezici kažu da smo ih frizirali. Mnoge ocjene stranaka i njihovih odvjetnika o postupku mirenja pred VTS RH, nalaze se na web stranici suda www.vts.hr. Jedno od izraženih mišljenja mi je najdraže – *mirenje u ovom sudu vratilo mi je povjerenje u hrvatsko pravosuđe koje sam ranije potpuno izgubio.*

Putovi postoje. Možemo njima krenuti pojedinačno ili zajedno. Nemojmo čekati druge da zakoraknu, krenimo danas, odmah, pozitivno mijenjati naš dosadašnji način rada. Učinimo s tim zadovoljnim sve oko nas, ali i nas same.

B. Blažević:

Samo nekoliko napomena imam. Sutra imam jedno mirenje, treći sastanak koji će trajati 10-15 minuta svega za 150.000 eura o čemu je vođen spor 5-6 godina i brojne rasprave su bile. Nagodba će biti sklopljena na 75.000 eura koji će se trebati platiti u 12 rata. Dakle, neće biti više nikakvoga suđenja, ukidanja, vraćanja. Da je to ranije uslijedilo dobila bi i država i stranke. Prošle godine u 5. mjesecu donijeta je direktiva Europskog parlamenta Vijeća Europe za razvitak mirenja u svim europskim zemljama. Za dvije godine trebat će u važećem zakonodavstvu regulirati odredbe i izlučivanje stranke na mirenje. Uloga odvjetnika. Nekih 70-ak mirenja sam do sada proveo i u možda svega dva predmeta sam primijetio da su odvjetnici opstruirali postupak, ali ne bitno. Primijetio sam da stranke izuzetno hvale svoje odvjetnike, reklamiraju svoje odvjetnike gdje je uspjelo mirenje. Zaista postoje sporovi gdje su odvjetnici zainteresirani. Kolega je rekao da odvjetnici ne mogu predvidjeti kakav će biti kraj. Postupak se već dugo vodi, ne mogu ni naplatiti od stranke. Mnogo je sporova koji traže mirenje. Pretpostavlja da će sposobni odvjetnici zaraditi više kad se razvije taj postupak u Hrvatskoj nego što zarađuju u dosadašnjem radu. Jedan dio koji su skeptici, koji nisu znalci, koji neće pokloniti vrijeme za savladavanje metoda i tehnika mirenja imat će određene gubitke. Vrsni odvjetnici i znalci samo će više zarađivati. Metode i tehnike koje se nauče u mirenju i koje već nezaustavljivo napreduje u Hrvatskoj kao i u drugim zemljama stvara jedan novi kut gledanja za ljude koji savladavaju takve metode i tehnike ne samu u suđenju nego u svakidašnjem životu. Prije nekoliko godina jednom trgovačkom sudu od 12 sudaca dvojica su prošli tehnike. Bio sam na treningu i sljedeće godine dva suca koji su bili na tom treningu zaključili su više nagodbi nego svih ostalih 10 sudaca. Hvala.

E. Zdravec:

Vidi se svjetlo na kraju tunela. Moram reći da se neobično slažem s profesorom Miličićem, situacija je zaista grozna. Svi vrlo oprezno izbjegavamo reći zašto je tome tako. Reći ću što ja mislim zašto je tome tako. Tako je jer se ustavna podjela o trodiobi vlasti u praksi ne poštuje jer naša egzekutiva odnosno politika vlada nad svim. Ona je onipotentna. Najbolji primjer je nedavni komentar predsjednika Vlade gospodina Ive Sanadera koji se usudio komentirati jednu kaznenu presudu i rekao da je u nezgodno vrijeme donesena i čak je komentirao i visinu kazne. Gdje vidim to

svjetlo u tunelu. Predsjednik Vrhovnog suda gospodin Branko Hrvatin rekao je – e, ne smiješ dragi Predsjedniče Vlade to reći, sudstvo je samostalno. Zašto je to tek malo svjetlo na kraju tamnog tunela? Trebao je istog časa dati ostavku jer je grubo ušao u područje u koje nije smio. Svi se sjećate jednog malog beznačajnog suca koji se zvao Knox natjerao je Nixona da mu mora dati sve snimke, a na pitanje što bi učinio da nije dao odgovorio je vrlo jednostavno – poslao bi marince da mu uzmu. Sudačka nadležnost ide tako daleko da protiv svakog koga teče sudski postupak može poduzimati sve što je u sudskoj nadležnosti. Bojim se da smo kod nas jako daleko od takve situacije i sve ovo što smo utvrdili i sve ovo što je kolega Šimac utvrdio kao bolest sustava uzrokovano je najvećim dijelom potpuno inferiornim položajem našeg sudstva jer ne postoji politička volja u izvršnoj vlasti jer njoj ta situacija savršeno odgovara. Malo svjetla se javlja i čekam samo neku drugu situaciju kada će netko iz sudske vlasti reagirati i reći politici – to je sudstvo i vi se tu nemate što mijesati.

J. Barbić:

Dodat ću na ovo jedan zgodan primjer. Margareth Tacher kad je bila u najvećoj moći otvarala je jednu školu u engleskoj provinciji. Rekli su joj u stranci da neki mali sud u beznačajnom predmetu donio je jednu odluku kojom oni nisu bili zadovoljni. Ona je nakon rezanja vrpce održala kratki govor i dalo se naslutiti da ima mišljenje o sudskoj odluci, ali ne i svoje mišljenje morala se javno ispričati pred Domom Lordova. Uopće nije bilo dileme mora li ona to učiniti. Iako je bila u najvećoj moći pokrila se po ušima i pokorno ispričala. To je prava podjela vlasti što kod nas nije slučaj.

M. Kralj Miliša:

Moram čestitati kolegi Šimcu. Zaista je dao odličan presjek mirenja danas. Stavio se u poziciju svakog sudionika u procesu mirenja i sa strane korporativnog sektora shvatio je tko smo. Gdje smo, što smo i što se o mirenju misli. U ovom je trenutku važno obzirom da smo različiti. Ima nas koji živimo od tog mirenja, radimo to mirenje. Ovdje mogu prepoznati pola ljudi koji su članovi Udruge za mirenje i neki koji o tom mirenju znaju manje. Mi članovi Udruge za mirenje znamo da je to dio strategije Reforme pravosuđa, dio strategije mirenja i znamo što de danas mirenjem događa. Budućnost mirenja zavisi od toga kako će se to mirenje i u kojem pravcu razvijati. Kolege znaju o čemu govorim. Da li će to mirenje biti onakvo kako je predviđeno današnjim Zakonom o mirenju biti vezano za centre za mirenje i sudu pridruženo mirenje ili će se to mirenje razvijati u drugom pravcu. Prema tome, to je jedan od načina i budućnost će zavisiti o tome kako će se i gdje to mirenje dalje razvijati. Ako sam dobro shvatila profesor Miličić je rekao da ne zna puno o mirenju. Ako Vi

ne znate što onda znaju drugi. Možda je došlo vrijeme da to mirenje postane predmet na pravnom fakultetu, a osim toga iz ovih rasprava i razgovora koje smo imali vidjeli smo da li ići na mirenje ili ne najmanje odlučuju pravnici. Pravnici mogu to pitanje mirenja donekle sugerirati i pomoći u odluci, ali o mirenju odlučuju ili stranke koje su manje pravnici i znaju jako malo o tom mirenju ili u mojem slučaju uprave. Koliko pravnik može utjecati i kakav je odnos vrlo dobro ste prikazali. Onaj tko je uprava vrlo vjerojatno nije pravnik i s velikim oprezom će odlučiti za odlazak na mirenje. Trebalo bi širu akciju i edukaciju. Da li je to samo kroz pravni fakultet ili kroz neke druge aktivnosti kojima smo krenuli gdje se ljudima počela mijenjati svijest – vjerojatno – da. Mislim da svi mi koji smo se odlučili za mirenje već smo napravili nekoliko koraka naprijed. Odgovor na to pitanje se zna i pokušavamo ići u tom pravcu.

Vanja Bilić, odvjetnik iz Zagreba

Čuli smo već odgovor na pitanje je li sustav u krizi – jest. Kriza je sveobuhvatna i takva da osom efikasnosti zahvaća i samu suštinu pravosuđa iako nije u opasnosti taj III. Stup države da se sruši. Stvar je samo u tome da postoje neki aspekti koji govore o tome da je pravosuđe žrtva svoje uspješnosti. Možda ljudi imaju previše povjerenja u pravosuđe pa se previše obraćaju pravosuđu. Loša vijest glasi ovako... Vidio sam jedan dokument nizozemskog ministarstva pravosuđa koje je imalo reformu 2001. god. Oni kažu da se u jednom demokratiziranom, individualiziranom nužno ljudi sve više obraćaju sudu. Prema tome, van ovih naših specifičnih problema nadamo se još većem prilivu parnica i većem angažmanu suda i većem obraćanju ljudi sudovima. Drago mi je da ovdje imamo jedan recept za rješenje tog problema. Taj recept je jedan od načina kako izaći iz svega toga. Očito je medijacija, mirenje, obraćanje, mijenjanje društvene klime koja je se tiče sudovanja, parničenja, nadvladavanja protivnika. Počinje se u školama, a radi se na tome i u sudovima. Jako je bitno ovo što kolegica kaže da se obavijeste sudovi što je to jer u ovom trenutku nemamo kritičnu masu razumijevanja i što nudimo kao recept ozdravljenja. Primjera radi 2005. god. imali smo Novelu ZPP-a koja je u potpuno krivom smjeru predložila razvoj mirenja. Tako stoji u zakonu da samo suci sudova na kojima se predloži mirenje mogu provoditi to mirenje što je odluka koja nije zabrinjujuća, ali je vrlo restriktivna i zbujujuća i očito je hitno i bitno da se ta odluka promijeni.

B. Tuškan:

Samo kratka intervencija na konstataciju profesora Miličića, kolege Šimca i Zdravca da je situacija strašna. Slažem se. Možda ni sami nismo svjesni koliko je strašna samo smo nedovoljno hrabri da to

priznamo. Imao sam prilike to vidjeti prije 20-ak dana kao član radne grupe za izmjenu Zakona o mirenju. Prvo, po kojim je kriterijima ta radna grupa složena. Nisu bili ljudi koji o tom mirenju više znaju i doista su mogli pružiti obol u jednom boljem i kvalitetnijem zakonu. Prijedlog zakona o mirenju dao nam je ministar pravosuđa Slovenije gospodin Zalaj s dužnim poštovanjem i mi smo taj i mi smo taj prijedlog skresali preko 90% teksta jer nije bio odgovarajući. Uvijek nalazimo neke strane stručnjake koji će nam nametati, a nedovoljno poznaju neću reći materiju, ali mentalitet i naše potrebe. U svemu tome je najstrašnija činjenica da smo mi započeli raspravu o tome da jedan od problema ove situacije vidimo u evidentno niskim sudskim pristojbama. Stranke se trebaju plašiti suda. U nekoj gradaciji postupaka i zaštite prava treba biti neko pregovaranje, pa mirenje, pa arbitraža, pa tek onda sud. Da bi strankama predočili što to znači sud trebaju biti velike sudske pristojbe. Da se ne bi svima omogućio taj slobodan pristup suda država treba razviti jednu socijalnu strategiju jednim pravičnijim, normalnijim i efikasnijim sustavom plaćanja i oslobađanja sudske pristojbe. Definitivno sudske pristojbe trebaju biti drastično veće. Kolega Sajko i ja čim smo spomenuli da bi pristojbe trebale biti veće u tom trenutku je predstavnik Ministarstva pravosuđa skočio i rekao to premijer ne da i to se ne smije dirati. Dakle, nama je još uvijek politika ta koja vlada i ne sluša se struka. Spomenuo je to i kolega Zadravec i sve dok je politika u struci nama će biti teško djelovati. Mi smo završili taj tekst i po hitnom postupku on ovih dana izlazi pred Sabor. U desetak stvari imao sam izdvojeno mišljenje, nije me zadovoljio takav pristup. Nastojao sam da se u taj zakon unese osnovno pravilo mirenja da pravila nema. Međutim, išlo se s jednom tezom toga zakona koji je bio formalniji i stroži nego Zakon o arbitraži. Napokon se od toga odustalo. Međutim, moja impresija na kraju toga je bila da je struka ostala tu samo kao alibi za loš zakon. U tom smislu smatram kao neposredni sudionik tog zakona koji je po meni trebao biti doista drugačiji i fleksibilniji da struka služi i dalje samo kao alibi, a dalje se ide u jednom smjeru kozmetike. Ne znam da li je sudionicima poznato da je kroz 4 godine u projektu Europske unije o mirenju kao alternativnom načinu rješavanja sporova mirnim putem PHARE 2005. ušlo 4,000.000 eura. Dakle Hrvatska je dobila 4,000.000 eura. Taj projekt je zatvoren. Zahvaljujući njemu, pravosuđe, pregovori u pravosuđu bit će uspješniji. Činjenica je da je od tog novca Hrvatska ima vrlo malo ili gotovo ništa. Zašto? Jer se ta sredstva njima vraćaju. Oni nama naplaćuju vlastite predavače upravo u mirenju. Jedno mirenje po osobi košta 2.000 eura jedan trening. Bilo nas je 18 u zadnjoj sesiji treninga. Dakle, već u jednom predavanju od 4

dana povukli 36.000 eura. Slijedi drugi napredni trening i još 36.000 eura. U 7 dana povukli su 72.000 eura. Naravno da se 4,000.000 eura vratilo natrag. Mi od toga nemamo ništa. Ostalo nam je znanje. Mi sada trebamo educirati svoje vlastite predavače. Nama više ne trebaju strani predavači. Mi možemo i znamo sami organizirati i educirati mirenje. To je jedan od 4 elementa u ovom projektu koji je zatvoren. To je edukacija o mirenju kao pretpostavka uspješnosti u cijelom pravosuđu.

J. Barbić: Nažalost ovo što ste spomenuli o vraćanju novca je pravilo. To se stalno događa. Najinteresantnija stvar vam je ta što vam država neće slušati vlastite stručnjake kad nešto kažu nego je najbolji put da vi to kažete onom stranom stručnjaku koji to prenese. To sam i sam jednom učinio. Rekao sam napišite to i to, tako i tako. Oni su to iznijeli državi i država je rekla pa vidite da je to uredu. A kad to kažem ja onda to nitko ne sluša.

B. Tuškan: Pa to se sada ponovilo u ovom Zakonu o mirenju. Nažalost, ušao sam u tu radnu grupu preko Gerharda Falca koji je predstavnik Europske komisije. On je bio taj koji je rekao da uđem u grupu. Pa nitko me ne bi pozvao. Zato sam unutra bio uljez.

J. Barbić: Nakon što sam to učinio u samom početku nikad se više nitko iz inozemstva na to područje nije pojavio. A mi smo radili zabadava. I dan danas radimo zabadava. Nikada nismo dobili honorar za taj posao. Moje kolegu u Sloveniji su za izmjenu toga zakona u ono doba dobili 100.000 DM. Mi nismo nikada dobili honorar niti ja protiv toga bunim. Takva je praksa i mi to radimo sa zadovoljstvom. Moram reći da ne treba uvijek slijediti inozemne stručnjake. Može se dobiti neka dobra ideja i da oni to malo recenziraju, ali da nam prenose čitavu stvar u cjelini to je nemoguće. Vi ne možete u sahari posaditi šljivu. On ne zna kakva je zemlje ovdje, a sadio bi nešto čemu tu ne paše. Prema tome, što da vam kažem. Ne znam da li vam je poznato, ali u Zakonu o općem upravnom postupku bila je odredba da je dostava rješenja upravnog organa provedena kad je rješenje dostavljeno poštom. Kad su naš rekli pa kako, pa gdje to ima? Odgovor je bio – nigdje, vi ćete biti prvi.

B. Tuškan: A tko je to radio? Njemački stručnjak koji je živio 4 godine u Zagrebu i bio dobro debelo plaćen o Europske komisije i ustvari taj njegov prijedlog uopće nije prošao.

J. Barbić: Onda, između ostalog, taj isti stručnjak je rekao da se Zakon o općem upravom postupku ne može primjenjivati na akte koje donose organi lokalne, područne i dr. samouprave. Jedan općinski načelnik mora znati potrebe svojih ljudi ispod državne razine. Kad

su pitali pa po čemu će on raditi. Kaže – gradonačelnik mora znati potrebe svojih ljudi i postupati kako treba. Pa ako je to struka koja se dolazi nuditi onda je to zaista tragično, a čest puta je upravo tako.

B. Sedak-Benčić: Ne bih kritizirao inozemce, a pogotovo ne Europljane. Probao bih nešto od njih naučiti. Obzirom da nam je gospodin Šimac rekao da ima međunarodno iskustva pa me zanima njegovo mišljenje kada će se u Hrvatskoj steći uvjeti i da li će se uopće steći da dobijemo jedan propis kakav ima Republika Njemačka. Taj propis govori da maksimalno trajanje paničnog postupka prvostupanjskog je 7 i pol mjeseci, drugostupanjskog 3 i pol mjeseca. D ali je to moguće, da li je to utopija? Kakvo je Vaše mišljenje o tome?

S. Šimac: Sasvim ste u pravu. Recepti već postoje. Primjerice, imali smo prijedlog zadnje novele ZPP-a, koja je bila jako dobro pripremljena. Zamišljeno je da se sve događa najviše u nekoliko ročišta i da nakon toga nema mogućnosti izvođenja novih dokaza. Međutim, to je ocijenjeno presmionim i predložena moguća praksa svedena je samo na sporove male vrijednosti.

Možda ću biti preslobodan ako vam prenesem riječi gospode iz jedne američke delegacije koja je sudjelovala u nekim reformskim aktivnostima vezanim za naše pravosuđe, upućene jednom ministru ili ministrici. Oni su predlagali neke ozbiljne reforme, i u odnosu na neke od prijedloga, odgovoreno im je da takve promjene sigurno neće prihvatiti suci, odvjetnici, pravnici, itd. Oni su odgovorili na šaljiv način – znate, ako želite isušiti močvaru nećete pitati žabe za odobrenje. To je sigurno pretežak i suviše karikiran primjer, ali je nedvojbeno da su upravo u našim redovima naj snažniji otpori promjenama, ma koliko one male i dobre bile. Koje su to snage koje mogu uvjeriti i našu struku i javnost u nužnost određenih pozitivnih promjena (one su već sve odavno otkrivene i zapravo su jednostavne), danas sigurno zajedno ne znamo odgovoriti.

B. Sedak-Benčić: Vezano za vaše predavanje. Trebalo bi pohvaliti hrvatskog zakonodavca. On je donio propis, promijenio ZPP, odredio maksimalno vrijeme u kojem se mora to riješiti radni spor prvostupanjski i drugostupanjski. To je rok koji je kogentan prema mom shvaćanju. Suci i sudovi shvatili su to kao jedan loš vic od prvostupanjskih sudova koji zakazuju prva ročišta i nakon tih 6 mjeseci na da riješe spor do Vrhovnog suda koji mu to protumači da to nije mora nego bilo bi dobro. Mislim da imamo problema na europskom sudu upravo zbog proboja svih rokova s tim radnim sporovima kojih ima na desetine tisuća koji traju i preko 20 godina. Nije tu samo zakonodavac taj koji ne radi dobro.

- V. Miličić:** Stari Rimljani imali su jedno pravilo u procesu da se spor mora okončati do zalaza sunca. Bio okončan ili ne magistrat ga je okončao. Nije li sudska odluka prisilna... Ono što je kolega Zdravec spomenuo kao direktni i bitno u istom tom predmetu i zakonodavna i izvršna vlast ne što su sebe kompromitirali i što su se trebali ispričati jer bi to bili na razini političke kulture nego je to i kompromitacija naše struke. To je bitno odmaganje državnim odvjetnicima. To je samo dio ove užasne percepcije o kojoj je bilo govora. Na kraju želim reći samo dvije sentence na našem sudu i jednog od naših najuglednijih profesora, profesora Petkovića. Nije dosta znati da je neki put ispravan. Taj put treba i proći. Nije dosta znati da je nešto vrlina. Te vrline treba i prakticirati. Hvala.
- J. Barbić:** Kolega Šimac, imate li još nešto dodati za kraj?
- S. Šimac:** Prije svega želim vam zahvaliti na lijepim riječima. Počašćen sam vašim prisustvovanjem i otvorenim načinom razgovora o ovoj temi. Na nama je bilo pojedinačno bilo zajedno, odlučiti u kojem pravcu će u buduće krenuti naša profesija i koliko ćemo na taj način pomoći strankama, sebi, našoj profesiji i cjelokupnoj društvenoj zajednici. Budimo hrabri na tom putu. Možda ne možemo sve kazati, ali možemo mnogo toga učiniti, posebno ako vjerujemo u ono o čemu smo danas govorili. Počnimo od nas samih! Nemojmo čekati da zakonodavac, država, Vlada ili netko drugi učini nešto za ili umjesto nas, već se doslovce upitajmo što mi možemo učiniti za državu, za njene građane, za sve nas, za cijelu društvenu zajednicu. Ako uspijemo promijeniti sami sebe, onda ćemo pomalo pozitivno utjecati i na druge oko nas.
- J. Barbić:** Ovim pljeskom smo se odužili njegovom uvodnom izlaganju. Gledajući sa strogog stajališta pravničke struke bilo je vrlo nekonvencijalno jer bi pravnički to sasvim drugačije izgledalo, ali taj nekonvencijalni pristup pokazao se vrlo dobrim jer jako je dugo trajala rasprava, bila je vrlo živa. Kolega Šimac, u ime svih ovdje prisutnih ovdje zahvaljujem na Vašoj intervenciji, na Vašem uvodu, na raspravama. Mislim da smo dobro raspravili ovu temu. Sad bih parafrazirao jednu Kennedyjevu rečenicu: Nemojmo razmišljati što pravosuđe može učiniti za nas nego što mi možemo učiniti za pravosuđe. To je jedna poznata rečenica Johna Kennedyja koja se naravno nije odnosila na pravosuđe nego na državu. Kolegice i kolege zahvaljujem što smo ovime završili naš godišnji ciklus od 9 tema. Napunili smo 16 godina neprekidnog djelovanja. U listopadu krećemo ponovo. Krenut ćemo u 143. tribinu i u tom ciklusu ćemo završiti broj od 150. To će biti u svibnju iduće godine. Posebno vam zahvaljujem što dolazite, što održavate ovu tribinu koja dobro

funkcionira. Želim vam da ugodno provedete ljetne praznike da se dobro odmorite i da se vidimo u listopadu na jednoj od tema koje ćemo ocijeniti najaktualnijim u to doba. Hvala vama lijepo.